

Missä valmistelussa mennään? Miten luontotyyppien tilaa parannetaan?

Ympäristöneuvos Päivi Gummerus-Rautiainen,
ympäristöministeriö

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet

Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministerie

Aikataulu

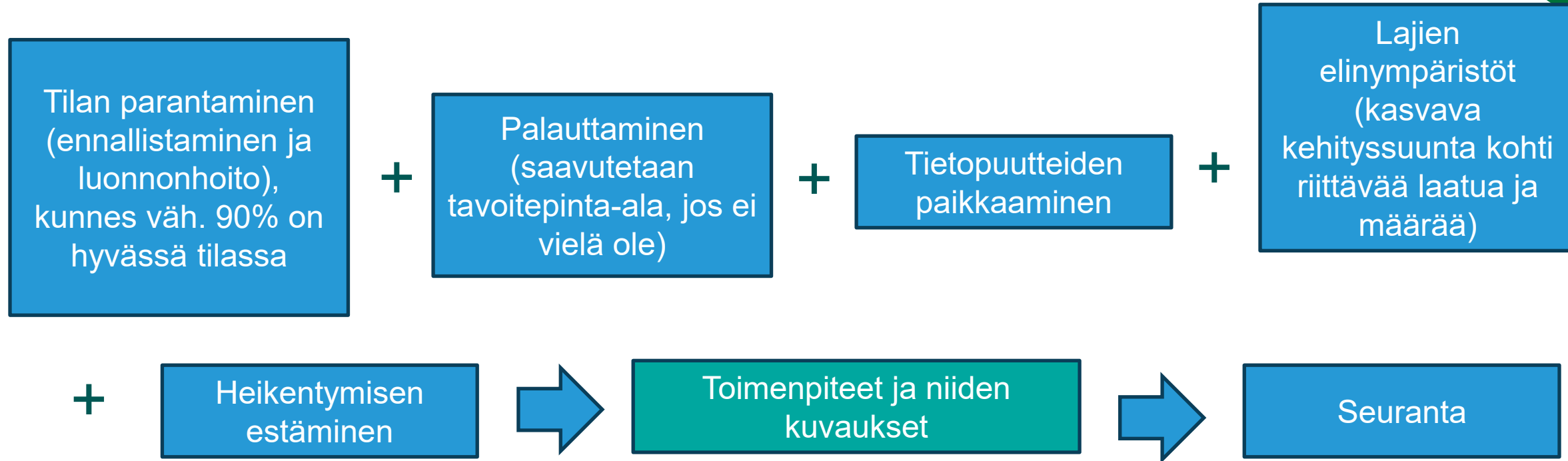
- Huhti-toukokuussa kootaan kokonaisuus ja vaihtoehdot tavoitteista 2030 mennessä
- Lausunnot toukokuun lopussa
- VN-käsittely ja luonnoksen toimitus komissiolle 1.9. mennessä (asetuksen takaraja)
- Komission palaute +6 kk, viimeistely, VN-päätös ja valmiin suunnitelman toimitus komissiolle 1.9.2027
- Nykyinen ja seuraava hallitus päättävät ennallistamissuunnitelman toimista v. 2030 asti omien reunaehtojensa mukaisesti vuosittaisissa talousarvioprosesseissa
- Ensimmäisessä suunnitelmassa tavoitteet vuosille 2040 ja 2050 ovat suuntaa-antavia ja täsmentyvät kun suunnitelma päivitetään
- v. 2032 ja 2042. Toimeenpanosta ja resursseista päättää aikanaan kulloinenkin hallitus ja eduskunta

Toimeenpano

- Ennallistamissuunnitelmassa ei esitetä mitkä kohteet tullaan ennallistamaan tai suojelemaan
- Suunnitelman alkukaudella pääpaino valtionmailla ja suojelualueilla.
- Yksityisille maanomistajille vapaaehtoista: korvauksia suojelusta (esim. METSO-ohjelma) sekä tukia ja avustuksia ennallistamiseen ja luonnonhoitoon (Elinvoimakeskukset, Suomen metsäkeskus)
- Mukaan Suomen tuloksiin voidaan laskea myös esim. yritysten ja säätiöiden työt, jos saadaan tilastoitua luotettavasti.
- Ennallistamissuunnitelman keinoja voivat olla myös esim. lainsäädäntömuutokset ja informaatio-ohjaus.

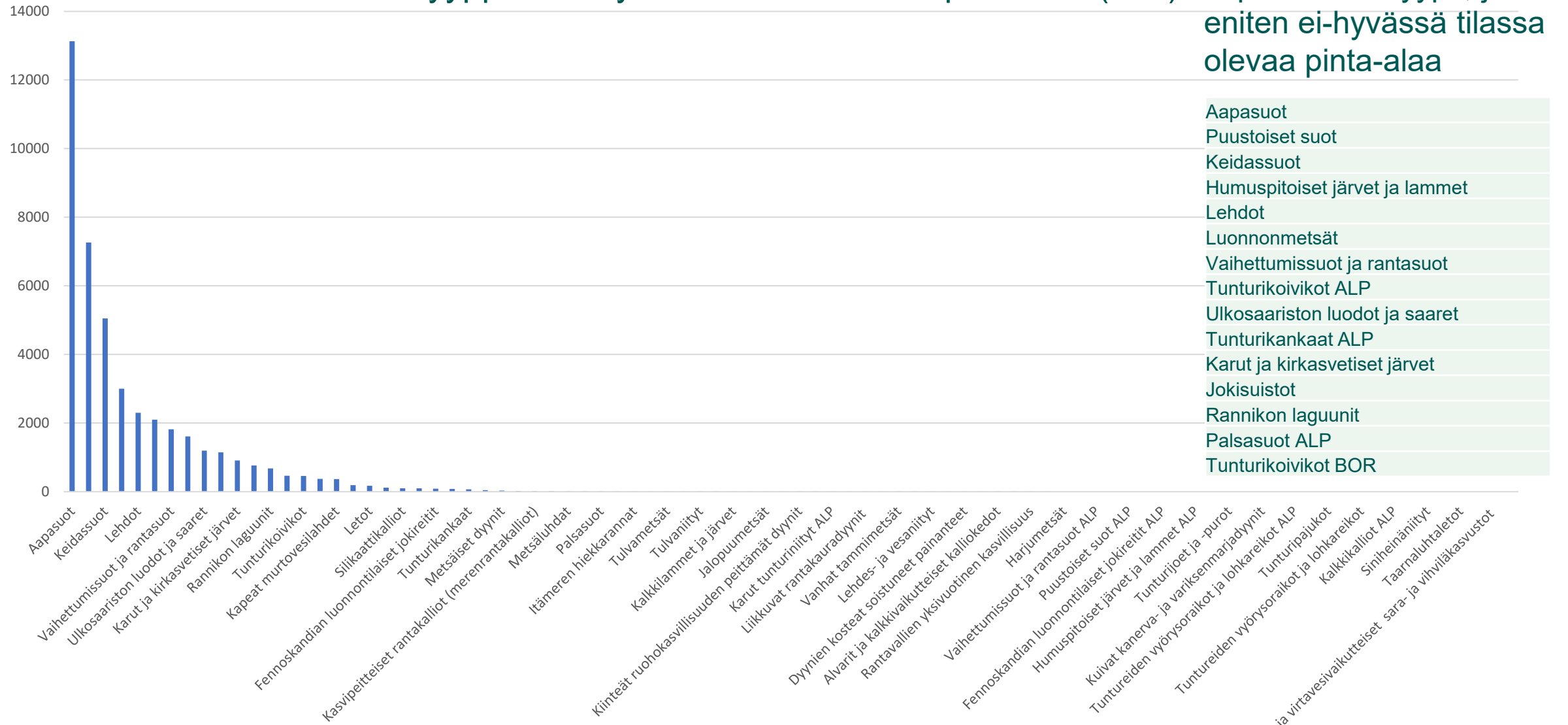
Maa- ja sisävesiluontotyytit sekä lajien elinympäristöt (4 art.) tavoitteiden kokonaisuus

- Tavoitevuosi 2050 + luontotyyteille välitavoitteet vuosille **2030** ja **2040**

Luontodirektiivin luontotyyppien ei-hyvässä tilassa olevat pinta-alat (km²)

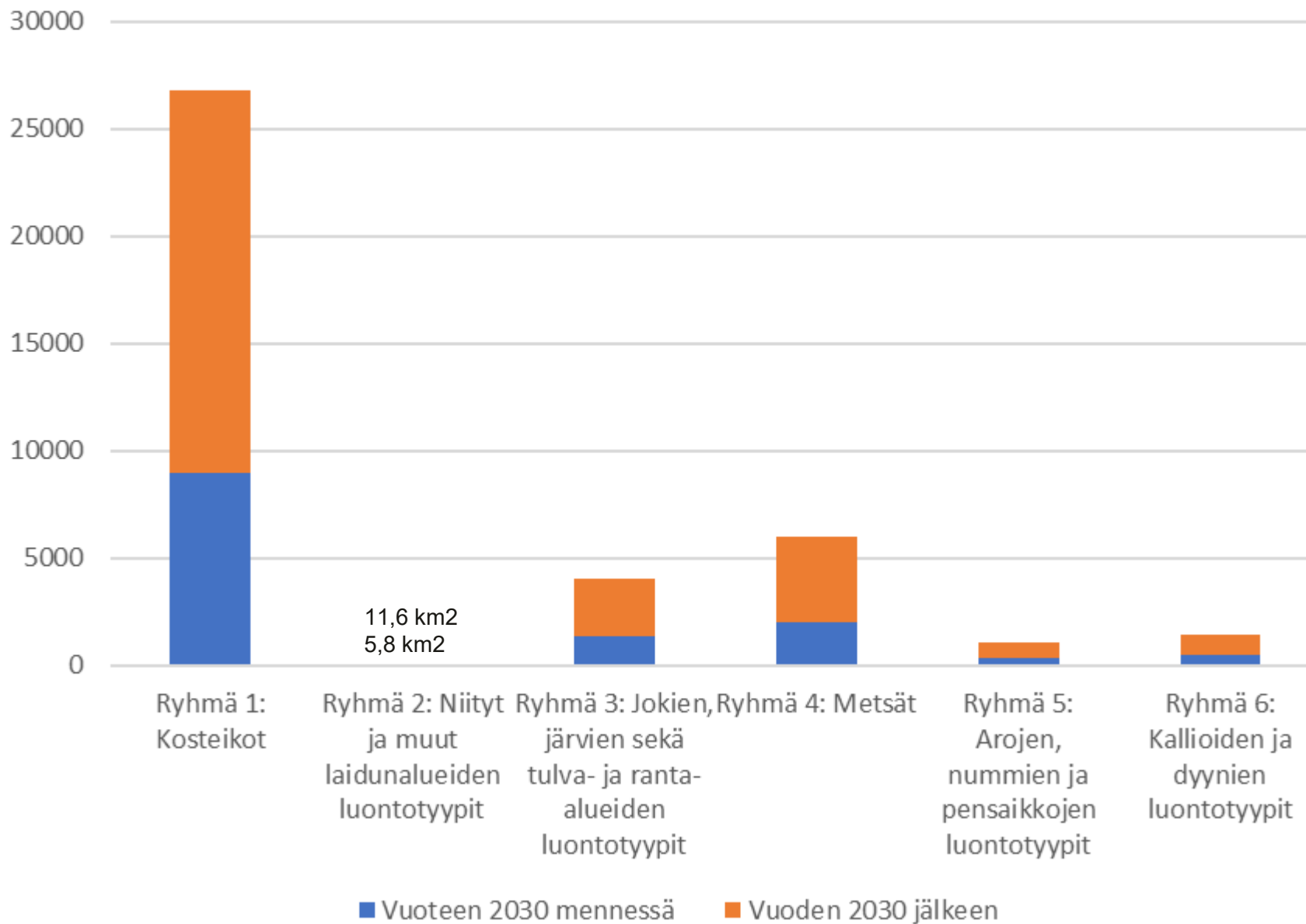
Top 15 luontotyyppiä, joilla eniten ei-hyvässä tilassa olevaa pinta-alaa

- Aapasuot
- Puustoiset suot
- Keidassuot
- Humuspitoiset järvet ja lammet
- Lehdot
- Luonnonmetsät
- Vaihettumissuot ja rantasuot
- Tunturikoivikot ALP
- Ulkosaariston luodot ja saaret
- Tunturikankaat ALP
- Karut ja kirkasvetiset järvet
- Jokisuistot
- Rannikon laguunit
- Palsasuot ALP
- Tunturikoivikot BOR

Luontotyyppipinta-ala ei-hyvässä tilassa yhteensä **43 770 km²**

Luontotyyppiryhmäkohtainen ennallistamistarve v. 2030 ja 2050 mennessä (km²)

Ennallistamistarve vuoteen 2030 mennessä 30 % luontotyyppin ei-hyvässä tilassa olevasta pinta-alasta ja vuoteen 2050 mennessä 90 % ei-hyvässä tilassa olevasta pinta-alasta

Metsät

- Suojelua sekä luonnonhoitotoimia suojelualueilla ja talousmetsissä
- Boreaaliset luonnonmetsät => suuri palautettava pinta-ala, kohteiden turvaamisessa suojelu ensisijaista, ennallistamistarpeita vain vähän
- Lehdot: arvokkaita ja usein pienialaisia, ennallistamista ja luonnonhoitoa vaativat kohteet pääosin talousmetsissä
- Harjumetsät: luonnonhoitotoimet keskitetään lajirikkaille valorinteille, luontotyypin määritelmän tulkinnasta käydään keskustelua komission ja muiden boreaalisten jäsenmaiden kesken.
- Lisäksi pienialaisia, mutta luonnon monimuotoisuudelle arvokkaita metsäluontotyyppejä!

Suoluentotyypit

- Laajapinta-alaisin luontotyyppiryhmä: kokonaispinta-ala 4,7 milj. ha, josta 2,3 milj. ha ei-hyvässä tilassa
- Erityisen laaja-alaisia luontotyypppejä ovat aapasuot, boreaaliset keidassuot, puustoiset suot sekä vaihettumis- ja rantasuot, mutta myös useita pienialaisia, harvinaisia ja uhanalaisia luontotyypppejä
- Asetuksenmukaisten ennallistamistavoitteiden saavuttaminen erittäin haasteellista.
- Ennallistamisen lisäksi edellyttäisi ojitukseen liittyviä sääntelytoimenpiteitä, joilla laaja-alaisia vaikutuksia.
- Valtion maiden suot myös avainasemassa
- Kunnianhimoisista ennallistamistavoitteista huolimatta neljän laaja-alaisimman luontotyypin osalta ei tavoitella asetuksen mukaista ennallistamispinta-alaa

Miksi asetuksenmukaista pinta-alaa ei tavoitella kaikkien suoluontotyyppien osalta?

- Resurssit eivät riitä edes pitkällä aikavälillä ja kustannukset olisivat kohtuuttomat suhteessa saavutettavaan hyötyyn => Luonnon monimuotoisuuden turvaamisen kannalta on mielekkäämpää kohdentaa ennallistamistoimet ja resursointi tasaisemmin kaikkiin luontotyyppiryhmiin, eikä vain muutamiin hyvin laajapinta-alaisiin suoluontotyyppisiin
 - Tavoiteltaisiin noin 700 000 ha ei-hyvässä tilassa olevan suopinta-alan (30 %) hyvin kohdennettua ennallistamista v. 2050 mennessä. Tavoitetta täsmennetään tulevissa ennallistamissuunnitelman päivityksissä v. 2032 ja 2042
 - Laaditaan kokonaissuunnitelma soiden ennallistamisen ja suoluontotyyppien suojelun tehostamiseksi v. 2030 ja 2050 mennessä
- Muiden pienialaisempien suoluontotyyppien osalta toimitaan asetuksen mukaisesti eli asetetaan 90 % ennallistamistavoite v. 2050 mennessä

Rannikko- ja sisävesiluontotyypit

- Hyvän tilan tavoite ja toimenpiteet sen saavuttamiseksi sisältyvät jo vesienhoidon ja merenhoidon suunnitelmiin
 - Toimeenpano on ollut kuitenkin riittämätöntä ja tavoitteet pitkälti saavuttamatta
 - Isoimmat haasteet valuma-alueelta peräisin olevat paineet, kuten rehevöittävä ravinnekuormitus ja tummumista aiheuttava orgaanisen aineen kuormitus
- Jos riittävät toimenpiteet suunnitellaan ja toimeenpannaan v. 2030 mennessä, voidaan valtaosa niiden piirissä olevien vesiluontotyyppien pinta-alasta arvioida olevan paranemassa kohti hyvää tilaa

Perinneympäristöt ja tunturit

- Perinneympäristöt: Laajojen pinta-alojen kunnostuksen ja jatkuvan hoidon organisointi ja eri rahoituslähteiden varmistaminen
- Tunturit: Poronlaidunnuksen, ilmastonmuutoksen sekä matkailun ja virkistyskäytön yhteisvaikutukset

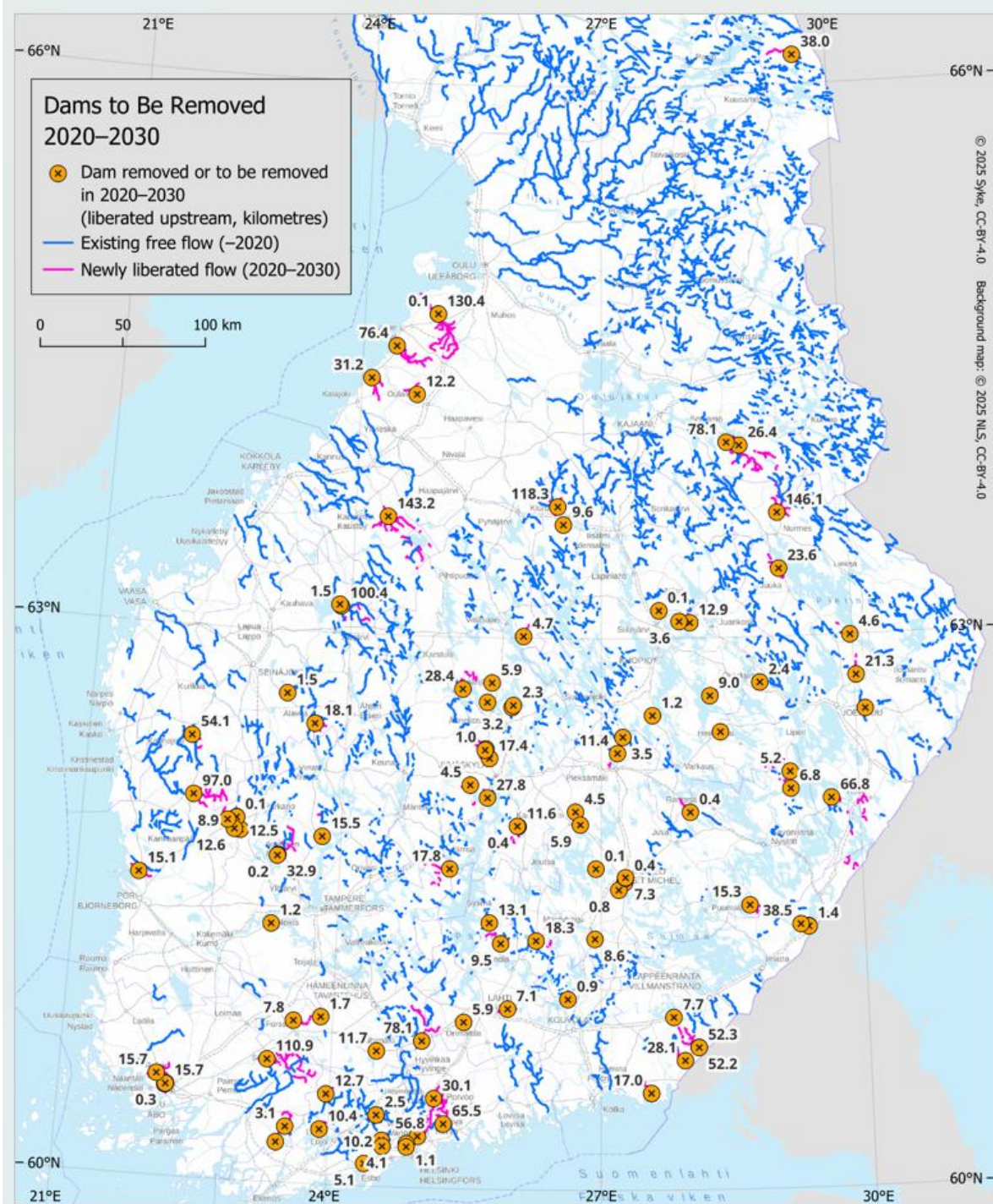
Vuoteen 2030 ulottuva suunnitelma keinotekoisten virtavesiesteiden poistamiseksi

Poistettavat esteet 2020-2030 on tunnistettu ja yksilöity

- Este on jo poistettu tai tehty esteettömäksi (vuoden 2020 jälkeen), **69 estettä**
- Este on tarkoitus poistaa, **55 estettä**
- **Yhteensä 124 keinotekoista estettä poistetaan**

Vapaasti virtaavien jokien nettolisäys km 2020-2030

- Nettolisäys kun yksilöidyt 124 keinotekoista estettä on poistettu:
- Yhteensä **2 242 kilometriä vapaasti virtaavaa jokikilometriä**

Heikentämättömyysvelvoite osana ennallistamissuunnitelmaa

Mitä heikentämättömyysvelvoite tarkoittaa?

- Suomen tulee ottaa käyttöön toimenpiteet, joilla varmistetaan ennallistettujen alueiden tilan jatkuva parantuminen ja hyvään tilaan saatujen alueiden merkittävän heikentämisen estäminen.
- Lisäksi Suomen tulee ottaa käyttöön toimenpiteet, joilla varmistetaan, että hyvässä tilassa olevat luontotyyppien alueet eivät merkittävästi heikkene.

Mitä kansalliset toimenpiteet voivat olla?

- Heikentämättömyysvelvoitteen toteuttamiseksi voidaan käyttää lainsäädännöllisiä ja/tai muita toimenpiteitä. Suunnitellut toimenpiteet on kuvattava ennallistamissuunnitelmassa
- Suomi on ilmoittanut komissiolle aikovansa hyödyntää asetuksen mahdollistamaa joustavaa soveltamista. Se tarkoittaisi, että merkittävä heikentäminen voidaan sallia, jos aiheutuva haitta korvataan muualla Suomessa tehtävillä parannuksilla samaan luontotyyppiin tai lajin elinympäristöön.

Heikentämättömyysvelvoitetta koskeva valmistelu

- Ministeriöiden yhdessä valmisteleva Hallituksen esitys on tavoitteena saada lausunnoille kesän jälkeen elokuussa 2026 ja eduskuntaan marraskuussa 2026 ennen vaalitaukoa

Tietopuutteiden paikkaaminen ja seurannan kehittäminen

- Ennallistamisasetuksen toimeenpano edellyttää nykyistä huomattavasti kattavampaa ja ajantasaisempaa tietopohjaa maa-, sisävesi- ja meriluontotyyppien pinta-alasta ja tilasta.
- Tietopuutteita on sekä suojelualueilla että niiden ulkopuolella. Erityisen merkittäviä ne ovat Natura 2000 -verkoston ulkopuolisilla alueilla, joilla luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen esiintymien sijainti, pinta-ala ja tila tunnetaan puutteellisesti.
- Velvoitteiden täyttäminen edellyttää merkittäviä lisäpanostuksia luontotiedonkeruuseen sekä ennallistettujen kohteiden seurantana.
- Esimerkkejä suunnitelluista toimista:
 - Kehitetään ja otetaan käyttöön otospohjaisia inventointi- ja seurantamenetelmiä toteuttamalla valtakunnallinen maastoinventointi maaluontotyypeille vuosina 2027-2030 ja kehittämällä valtakunnan metsien inventoinnin (VMI) menetelmiä,
 - Valmistellaan ja perustetaan kansallinen ennallistamistoimenpiteiden seurantaverkosto.
 - Kehitetään ja otetaan asteittain käyttöön kaukokartoitusmenetelmiä luontotyyppien seurannassa

Maanpuolustuksellinen ennallistaminen

- Asetettu työryhmä taustallaan ajatus itäisen Suomen maaston luonnollisten etenemisesteiden hyödyntämisistä ja kunnostamisesta maanpuolustusta ja rajaturvallisuutta palveleviksi elementeiksi.
- Ennallistamisasetuksen toimeenpano ei rajoita puolustusvoimien toimintaa.
- Puolustusvoimien harjoitustoiminnan hyödyt luonnon monimuotoisuuden tietyille piirteille korvaamattomia. Yhteistyön tulee jatkua osana kansallista ennallistamissuunnitelmaa.
- Soiden ennallistamisesta saadaan merkittävää maanpuolustuksellista hyötyä. Mittakaava on merkittävä: laajuus ja rahoitustarve arvioitavana.
- Kaikkien ekosysteemien ennallistamistoimenpiteiden maanpuolustuksellinen merkitys määrittyy paikkakohtaisesti

Vaikutusten arviointeja

- Ennallistamissuunnitelman maaseutuvaikutusten arviointi on valmistunut: <https://jukuri.luke.fi/items/af54ca99-ea16-4534-bfe2-9e5f2ef7a380>
 - Paikallisten osallistuminen on avainasemassa ennallistamisen hyväksyttävyydelle.
 - Ennallistaminen on mahdollisuus maaseudun talouden ja toiminnallisuuden rakenteelliselle uudistamiselle.
- Luonnon ennallistamistoimien terveys- ja hyvinvointivaikutukset -selvitys (THL) on valmistunut: <https://www.julkari.fi/items/efa3d479-9b13-46ea-bc66-c83adea69dff>
 - Tavoitteena on ollut koota tieteellistä näyttöä ennallistamisasetuksen mukaisten toimenpiteiden vaikutuksista ihmisten terveyteen Suomeen sovellettavissa olosuhteissa perustuen aihepiirin kansainvälisiin tutkimusjulkaisuihin
- Metsien ennallistamisen hakkuumahdollisuus- ja arvonalisäysvaikutukset -selvitys (LUKE): <https://www.luke.fi/fi/uutiset/metsien-ennallistamisen-laajuus-ja-toteutus-maarittavat-vaikutukset-hakkuumahdollisuuksiin-ja-talouteen>
- Kansallisen ennallistamissuunnitelman kustannusten ja hyötyjen tutkimus käynnistynyt SYKE:n vetämänä
 - Tulokset käytettävissä ennen ennallistamissuunnitelman ensimmäisen virallisen version hyväksymistä v. 2027

Kiitos!

